

Nietzsche ile Darwin Arasında: Snowpiercer (2013)

Between Nietzsche and Darwin: Snowpiercer (2013)

Haşim Demirtaş, *Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü, Gümüşhane Üniversitesi*, 0000-0002-6930-8017

Özet

Charles Darwin ve Friedrich Nietzsche, dünya düşünce tarihinde önemli ve tartışmalı bir yere sahiptir. Darwin'in evrim teorisi, zaman içerisinde insan topluluklarına da uyarlanmış ve sosyal Darwinizm, toplumsal ilerlemenin açıklamalarından biri olarak ele alınmıştır. Nietzsche ise sıklıkla Darwinci olmakla ilişkilendirilmiştir. Bu ilişkilendirmenin nedeni, her ikisinin de canlıların hayatta kalmak ve varlığını devam ettirmek için ihtiyaç duyduğu motivasyonları tanımlamalarından kaynaklanmaktadır. Darwin için bu motivasyon, varoluş mücadelesi ve en uyumlular hayatta kalır mottosuyken; Nietzsche için güç istencidir. Film endüstrisi için sosyal Darwinizm ilgi çekici bir başlıktır ve sinemada birçok kez ele alınmıştır. Bu çalışmanın teorik altyapısını sosyal Darwinizm ve güç istenci kavramları oluşturmaktadır. Bu kapsamda, yönetmenliğini Bong Joon Ho'nun yaptığı *Snowpiercer* (2013) filmi amaçlı örneklem dahilinde seçilmiştir. Bu çalışma, *Snowpiercer*, sosyal Darwinizm ve güç istenci kavramlarıyla okunabilir mi? sorusuna cevap aramaktadır. Çalışmanın yöntemi nitel içerik analizidir. Çalışmanın sonucunda Sosyal Darwinist bakış açısının filmde kendine yer bulduğu görülmüştür. Bununla birlikte karakterlerin eylemlerindeki temel motivasyon kaynağının hayatta kalma içgüdüğü değil, güç istenci olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: Sosyal darwinizm, güç istenci, Darwin, Nietzsche, sinema.

Akademik Disiplin(ler)/Alan(lar): Sinema, felsefe, iletişim.

Abstract

Charles Darwin and Friedrich Nietzsche have an important and controversial place in the history of thought. Darwin's theory of evolution has been adapted to human communities in the course of time, and Social Darwinism has been considered as one of the explanations of social progress. Nietzsche has often associated with being a Darwinian. The reason for this association is that both describe the motivations that living things need to survive and continue their existence. For Darwin, this motivation is the struggle for existence and survival of the fittest motto, while for Nietzsche it is the will to power. Social Darwinism is an interesting subject for the film industry and has been addressed many times in cinema. The theoretical background of this study consist of the concepts of Social Darwinism and the will to power. In this context, *Snowpiercer* (2013), directed by Bong Joon Ho, was chosen within the purposeful sampling. In this study, answers are sought for the question: Can *Snowpiercer* be read with the concepts of Social Darwinism and the will to power? The method of the study is qualitative content analysis. As a result of the study, it was revealed that the Social Darwinist perspective found a place in the movie. Moreover, it was put forward that the main source of motivation in the actions of the characters was not the survival instinct but the will to power.

Keywords: Social darwinism, the will to power, Darwin, Nietzsche, cinema.

Academical Disciplines/Fields: Cinema, philosophie, communication.

- Sorumlu Yazar:** Haşim Demirtaş, Radyo, Televizyon ve Sinema, Gümüşhane Üniversitesi
- Adres:** Gümüşhane Üniversitesi, Gümüşhanevi Kampüsü, İletişim Fakültesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü, 29100 Merkez/Gümüşhane
- E-posta:** hasimdemirtas@gumushane.edu.tr
- Çevrimiçi yayın tarihi:** 10.06.2024
- doi:** 10.17484/yedi.1454051

Geliş tarihi: 16.03.2024 / **Kabul tarihi:** 06.05.2024

1. Giriş

Doğa, açıklamaya muhtaç olgularla doludur. İnsanlık, yüzyıllar boyunca doğrudan gözlemleyebildiği ya da çeşitli araçlar kullanarak ölçebildiği ve dolayısıyla varlığını keşfettiği bu olguları açıklama yoluna gitmiştir. Yer çekimi, suyun kaldırma kuvveti, dünyanın şekli ve hareketi gibi olgular, kişilerden ve her türlü etkiden bağımsız bir şekilde evrende bulunmaktadır. Bilim insanlarına düşen görev, bu olguların ne olduğunu ve nasıl çalıştığını açıklayan teoriler geliştirmektir. Örneğin Isaac Newton'un *kütle çekim teorisi* ve Albert Einstein'ın *görelilik teorisi* yer çekimini açıklarken; Arşimed de suyun kaldırma kuvvetini *Arşimed prensibi* ile açıklamaktadır. Teoriler, ancak yeni veriler ışığında geçerliliğini yitirebilir ve yerini yeni teorilere bırakabilir. Ancak unutulmaması gereken temel durum, olgular ya da doğa yasaları keşfedilmelerinden ya da incelenmelerinden bağımsız bir şekilde vardılar ve kesintisiz bir şekilde çalışmaya devam ederler. Tüm keşifler, insan ve toplumların hayatlarını, düşünce ve inançlarını derinden etkilemeye devam edecektir.

İster doğaya bakılsın ister toplumlara, görülecek en temel şey dengesizlik ya da eşitsizlik halidir. Doğada sanılanın aksine denge değil, dengesizlik hakimdir. Koşulların devamlı değiştiği bir ortamda dengeden bahsedilemez. Benzer durum toplumlar için de geçerlidir. Toplumlar, zıtlıklar kümeleridir ve içerisinde her zaman güç mücadeleleri vardır. Bu mücadeleler bireysel ya da grup temelli olabilmektedir. Ölçeği ne olursa olsun tüm mücadelelerin amaçlarından biri, hayatta kalmaktır. Varoluş mücadelesi, tüm canlıların günlük rutini. Bu rutini tanımlamak önemlidir. Tüm mücadele, sadece doğadaki vahşi bir canlının bir taraftan avlanarak karnını doyurması ve yaşamsal fonksiyonlarını bir süre daha devam ettirmesi, diğer taraftan da başkalarına av olmaması denkleminde olduğu gibi bir döngüde ele alınmaz. Elbette toplum içindeki birey, yaşamını sürdürürebilmek için beslenmeli, barınacağı bir yere sahip olmalı, yaşamın risklerine karşı hazırlıklı olmalıdır. Ancak insan denen canlı, bu en temel gereksinimlerden fazlasına ihtiyaç duymaktadır: *Daha iyi bir yaşam*. Toplum içindeki varoluş mücadelesine bu açıdan bakmak mümkündür. Toplumlar ya da toplum içindeki alt gruplar, daha iyi koşullar için birbirleriyle mücadele halindedir. Bundan dolayı, yeryüzünde çatışmalar hiçbir zaman eksik olmamıştır. Farklı tarafları karşı karşıya getiren bu tarz toplumsal olaylar genellikle şiddeti doğurmaktadır.

Hayatta kalmak, daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak ve ilerleme arzusu, doğanın ve insan topluluklarının temel amaçlarından ve motivasyon kaynaklarından bazılarıdır. Bu kaynaklar, özünde çatışma barındırmaktadır ve bu çatışma canlı-cansız tüm varlıklar üzerinde egemendir. Canlı varlıkların mücadelesini tanımlamada Charles Darwin'in evrim teorisi önemli bir yer tutarken, Friedrich Nietzsche'nin güç istenci kavramı bu mücadeleye farklı bir bakış açısı sunması nedeniyle değerlidir. Darwin için mücadele, hayatta kalmanın temel uğraşdır. Nietzsche ise farklı güç odaklarının gücünü artırma çabasını merkeze koymaktadır. Aynı olguya farklı açılardan yaklaşan düşünce tarihinin bu önemli iki ismi, birçok bilim dalını ve disiplini etkilemiştir. Biyolojik bir açıklama olan evrim teorisi, Darwin'in ölümünün ardından toplumsal yaşama uyarlanmış ve sosyal Darwinizm yeni bir tartışma alanı olarak belirlemiştir. Sinema, sosyal Darwinizm'i birçok defa ele almıştır. Bunda konunun sansasyonel olması etkilidir. İnsanlar, çoğunlukla dini gerekçelerle, kendilerinin canlılar aleminin en yüce varlığı olduklarına ve doğal seçim mekanizmasının sadece hayvan ve bitkilere özgü olabileceğine inanma eğilimindedir. Toplum içinde insanlar üzerinde işleyen bir doğal seçim düşüncesi, onlar için hem ürkütücüdür hem de ahlaki ve de vicdani değildir. Aynı yargı ve düşünceler güç istenci için de geçerlidir. Daha fazla güç elde etmeyi istemek, bencil bir eğilimdir. Toplumda kabul görmeyen ya da kabul edilmesi zor olabilmeyen bu durumlar, tıpkı yukarıda doğa yasalarında bahsedilirken vurgulandığı gibi, yok sayıldıklarında ortadan kaybolup gitmezler. Sinemanın gücü ve işlevi tam olarak buradadır. Filmler, hikâyelerin kaynağını insan ve toplumdan alır, onları işler ve topluma geri yansıtırlar. Bir başka ifadeyle sinema, toplumun aynası gibidir. Böylece sinema kitleleri etkileme gücüne kavuşmaktadır.

Sinema, bir taraftan toplumsal olanın yeniden üretim sahası olma rolünü üstlenirken, diğer taraftan da düşünceleri destekleyip yeni bakış açıları sunabilme potansiyelini taşımaktadır. Sinemanın bu yeteneği, onun felsefe ile ilişkisinden kaynaklanmaktadır. Felsefe, hayatın görünen ya da gizli kalmış alanlarını keşfetme ve onları tanımlama sanatıdır. Bu tanımlar sayesinde içinde bulunulan toplumsal ve bireysel olgular bilinebilir ve anlamlandırılabilir. Tıpkı içinde bulunulan çağın klasik, modern ve postmodern kavramlarıyla tanımlanıp açıklanması gibi. Postmodern dönem de geride kalmış olabilir ancak felsefe henüz içinde bulunulan yeni döneme ait bir kavram üretmediği için bir tanım yapmak da olanaklı değildir. Kısacası kavramlar sayesinde tanımlayabilir ve düşünebiliriz. Sinema, bu kavramlara ihtiyaç duymaktadır. Örneğin mağara alegorisi, felsefenin iyi bilinen konularından biridir. Platon bu alegoriyi kurarak nesnel dünyası ve idealar dünyasını açıklamaya çalışmıştır. Sinema, fiziki koşulları ve yapısı gereği mağara alegorisinin modern zamanlardaki karşılığı gibidir. Sinema ve felsefe arasındaki ilişki, sinemanın anlatı olanakları geliştikçe güçlenmiştir. Sinema, felsefi konuları hikâyelerinde bir dayanak olması için bilinçli bir şekilde

kullanmıştır ama sinemanın felsefe yapmak gibi bir amacı hiçbir zaman olmamıştır. Sinema tekniğindeki gelişmeler, anlatı formlarındaki değişimler ve dünya politikası sinemanın film yanında ikinci bir ürün ortaya koymasını sağlamıştır. Bu ikinci ürün felsefenin kendisidir. Örneğin Gilles Deleuze'un hareket-imge ve zaman imge; Patricia Pisters'in nöro-imge kavramı sinemanın felsefeye yapmış olduğu katkılardır. Yani, sinemanın varlığından doğan yeni kavram ve düşüncelerdir. Özetle sinema, hem felsefi konuları ele alarak hikâye anlatan hem de felsefe yapabilen bir sanat dalıdır.

Sosyal Darwinizm ve Nietzsche'nin güç istenci kavramları düşünce tarihi içerisinde önemli bir yere sahiptir. Evrimci bakış açısına sahip ve birbirine yakın gibi duran bu iki kavram, benzerliklerinden ziyade farklılıklarıyla bir tartışmanın konusudurlar. Doğada olduğu gibi insan toplumlarının da eşitsiz olduğu ve bu eşitsizlikler ortamında insanın yaşamını sürdürmeye çalışması durumu, sosyal Darwinizm ve güç istenci ile açıklanabilir. Yönetmenliğini Bong Joon Ho'nun yaptığı *Snowpiercer* (2013) filmi de konusu itibarıyla sosyal Darwinizm ve güç istenci kavramlarının arasına sıkışmıştır. Bu çalışmanın amacı, filmde sezilen sıklığı gidermek, filmin tavrını ve mesajını netleştirmektir.

2. Evrim Teorisi ve Sosyal Darwinizm

Darwin'in evrim teorisi, bütün canlıların geçmişte yaşamış ortak bir atadan türediğini ve tüm canlıların birbirine ortak soy ile bağlandığını söylemektedir. Teorinin önemli mekanizmalarından biri ise *doğal seçim* kavramıdır. Darwin, *Türlerin Kökeni*'nde ilk olarak Herbert Spencer tarafından ortaya atılan *en uyumlular hayatta kalır* önermesine yer vermiş ve onu, *doğal seçim* ile aynı anlama gelecek şekilde kullanmıştır. Darwin'e (2017) göre *doğal seçim*, "mevcut yaşam koşullarına en iyi şekilde uyulanmış, diğer bir deyişle şartlara en iyi uyum sağlamış olanların sağ kalma ve soyunu devam ettirme şansının en yüksek olması ve böyle olmayanlarınsa elenmesi" olarak tanımlanmıştır (s. 9). Doğada yapmış olduğu gözlemler sonucunda Darwin'in zihninde, üremenin ve dolayısıyla çeşitliliğin meydana gelmesinin teleolojik bir işleyiş olmadığı; bir canlı türünün popülasyonlarına rastgele dağılmış olabileceği fikri olgunlaşmaya başlamıştır. Evrim, nesiller arasındaki farklılıkların keskin bir şekilde değil; kademeli bir şekilde gerçekleşmesi demektir. Bu nedenle, canlı türlerindeki değişimler birkaç yüzyıl gibi kısa bir zaman aralığı yerine yüzbinlerce yıl içinde gözlemlenebilir duruma gelmektedir. Darwin'in evrim teorisinde *yapay seçim* kavramı da önemli bir yer tutmaktadır. Yapay seçim, bir canlının belli özelliklerine göre seçilmesi ve bu canlının hayatta kalmasına ve üremesine izin verilirken, kendi soyundan gelen kardeşleri ya da türdeşlerinin hayatta kalmalarına veya en azından üremelerine engel olmak demektir (Bakırcı, 2018, s.149).

Sosyal Darwinizm'in temeli, evrim teorisine dayanmaktadır. Evrim teorisi ise ekonomiye dayalı bir anlayış ile yapılandırılmıştır. Bertrand Russell'e (2005, s. 49) göre, evrim teorisi, liberal ekonomik politikaları destekleyen bir açıklamadır ve dolayısıyla liberal ekonominin ilkelerinin canlılar dünyasına uyumlandırılmasına dayanmaktadır. Darwin, teorisini inşa ederken de Thomas Robert Malthus'un nüfus teorisinden faydalanmıştır. Ekonomi teorisyeni ve nüfus bilimci olan Malthus'un 1798 yılında yazdığı *An Essay on the Principle of Population* isimli makalesi, 19. yüzyılda büyük tartışmalara neden olmuştur. Malthus, makalesinde insanlığın karşılaştığı sorunlara, işgücü ve ücret dengesine, gıda kaynaklarına ve bu kaynaklara erişime, mükemmelleştirilmiş bir toplumun inşası için nüfusun kontrol altına alınmasına gerektiğine ve bunun gerçekleştirilmesi için uygulanabilecek yöntemlere değinmiştir. Malthus'a (2017, s. 29) göre beslenme ve kadın-erkek arasındaki tutku insanın biyolojik varoluşunu belirlemektedir. Bu iki unsur, üremenin ve hayatta kalma amaçlarının temelidir. İnsanlar üredikçe yeryüzündeki nüfus artar. Buna bağlı olarak da gıdaya olan talep yükselir ancak gıda kaynakları kıttır. Malthus'a (2017) göre, nüfus denetlenmediğinde geometrik olarak (2,4,8,16,32,64 vb.) artarken; besin kaynakları aritmetik olarak (1,2,3,4,5,6,7 vb.) artmaktadır. Malthus'un öngörüsüne göre nüfus, her 25 yılda ikiye katlanmaktadır. Birinci 25 yılda ikiye katlanan nüfusa paralel olarak gıda kaynakları da ikiye katlanmış olacağından herhangi bir problemle karşılaşmayacaktır. Ancak sonraki her 25 yıllık periyotlarda nüfus-yiyecek dengesi bozulacaktır. Nüfusun hızla artması beraberinde kıtlık, hastalık, fakirlik ve savaşları da getirecektir. Dolayısıyla nüfus, kürtaj ve doğum kontrol gibi yöntemlerle ve insanların az çocuk yapmak için bilinçlendirilmesiyle kontrol altına alınması gerekmektedir. Kit gıda kaynaklarına erişim, toplumun yoksul kesimi için zenginlere oranla çok daha zor olacağından yeterli gıdaya erişemeyen kişiler hayatlarını kaybedecektir. Böylece Malthus, *var oluş mücadelesinin* toplumun katmanları arasında yaşanacağı sonucuna ulaşmaktadır. Bir başka ifadeyle *doğal seçim* mekanizması işleyecek ve toplumun yoksul kesimi ile diğer dezavantajlılar varoluş mücadelesini kaybederek eleneceklerdir. Malthus'un düşünceleri bilim dünyasında ses getirmiş ve fakirliğin de insanlığın özelliklerinden biri olduğu ve toplumsal ilerleme için fakirlere yardım edilmemesi gerektiği fikri ortaya atılmıştır (Claeys, 2000, s. 231-232). Bu fikrin savunulmasındaki temel argüman ise besin kaynaklarının arttırılmasının fakirliği yok etmeyeceği, besin

kaynaklarındaki artışa paralel olarak nüfusun da artacağı ve fakirliğin sürmeye devam edeceği düşüncesidir.

Darwin'e göre, canlılar her zaman yiyecek kaynaklarından daha hızlı çoğalmaktadır. Dolayısıyla canlılar, gıda kaynaklarına erişebilmek için birbirleriyle mücadele etmek zorundadırlar. Bu mücadele hem türün üyeleri içinde hem de türler arasında süregelen bir mücadeledir. Doğaya uyum gösterenin yaşama hakkının olduğu koşullarda hayatta kalanlar, kendilerine avantaj sağlayan fiziksel, biyolojik ve stratejik yeteneklerini de geliştirecek ve kalıtım yoluyla yavrularına aktaracaktır. Nesiller sonra türün popülasyonu içindeki üyeler doğa şartlarına daha fazla uyum göstermiş olanlardan meydana gelmiş olacaktır. Bir başka ifadeyle, *doğal seçim*, nesiller boyunca görülen *idealleşme sürecinden* dolayı *ilerleme* olarak nitelenebilir. Bu bakış açısından hareketle sosyal Darwinistler, hükümetlerin yoksulları, hastaları veya herhangi bir zayıflığı olan kişileri destekleyip korumaması gerektiğini savunmaktadırlar. Çünkü, toplumun daha ileri gidebilmesi veya gelişebilmesi için doğal seçim mekanizmasının işlemesi gerekmektedir. Darwin, konuyla ilgili olarak şöyle demektedir:

Öte yandan biz uygar insanlar, elenme sürecini engellemek için elimizden geleni yaparız; geri zekalılar, sakatlar ve hastalar için bakımevleri kurarız; yoksulları koruma yasaları çıkarırız, tıp uzmanlarımız, her hastayı yaşatmak için en son ana kadar bütün ustalıklarını gösterirler ... Böylece uygarlaşmış toplumların zayıf bireyleri kendi soylarını sürdürmektedir. Evcil hayvan yetiştiriciliği yapmış hiç kimse, bunun insan ırkına büyük zararı dokunmak gerektiğinden şüphe etmez (2007, s. 184).

Toplum, sınıflı bir yapıdır. Eğer *doğal seçim*, zayıfları eler ve güçlüleri daha fazla avantajlı duruma getirirse o zaman toplum içindeki sınıflar arasında mesafeler de artacaktır. Mesafeler arttıkça güçlüler edindikleri avantajları korumak, zayıflar ise dezavantajlı konumlarını iyileştirmek isteyeceklerdir. Bu da hem bu iki grubun üyelerinin kendi aralarındaki rekabeti hem de gruplar arasındaki rekabeti tetikleyecektir ve mücadelenin şiddeti gittikçe artacaktır. Sosyal Darwinizm, insanların hayatta kalmak için her yolu mübah sayacağını, ahlaki değerlerin eylemlerin sonuçları karşısında önemsiz kalacağını öngörmektedir. Darwin, evrim teorisini ortaya attığında iki noktada kaygı duymuştur. İlki, canlılığın oluşumunda dinin açıklayıcı rolünün ortadan kaldırılması; ikincisi ise Hristiyan ahlakının yerine *yaşamak için mücadele* üzerine temellenen *doğal seçim* anlayışının ve *evrimsel ahlakın* getirilmesidir. Darwin için *doğal seçim*, canlı türlerinde olduğu kadar toplumsal ilerlemenin de ana dinamiğidir (Doğan, 2021, s. 43). Dolayısıyla doğal seçim, sosyal Darwinizm'in de yapıtaşdır. İnsanların da evrim geçirdiği görüşünü *Türlerin Kökeni'*nde açıklamak yerine *İnsanın Türeyişi'*ne saklayan Darwin, insanlar ile hayvanlar arasında niteliksel değil, niceliksel farklar olduğunu söylemiştir. Bu farklar fiziksel özellikler, dil, ahlak, akıl ve hayal gibi yetilerde görülmektedir (2007, s.136). Evrim teorisinde Darwin, ahlaki hayvanların sosyal içgüdülerine dayandırmış ve böylece ahlak ile din arasında kurulu olan bağı koparmıştır. Birçok düşünür, ahlakın sadece insanlara özgü olduğunu kabul etmektedir. Oysa Darwin'e göre insan, sosyal bir hayvandır ve içinde yaşadığı topluma karşı yapacağı fedakarlıklar onu varoluş mücadelesinde başarılı kılacaktır (Weikart, 1998, s. 41). Ancak Doğan (2021), bu anlayışın doğal seçim ile ilişkilendirilmesinin hatalı olduğunu savunmaktadır. Darwin'in teorisi hayatta kalabilmek için bencil olmayı öncelemektedir. Uygar toplumlarda, yoksullara, hastalara, delilere ve zayıflık gösteren diğer kişilere acımak, yardım etmek ve sempati beslemek doğal seçim yasasına ters bir politikadır.

Hawkins (1997, s. 31), sosyal Darwinizm'i oluşturan dört ana özellikten bahsetmektedir.

1. Biyolojik yasalar, insanlar da dahil olmak üzere tüm doğayı yönetir.
2. Nüfus artışının kaynaklar üzerindeki baskısı, organizmalar arasında bir var olma mücadelesi yaratır.
3. Fiziksel ve zihinsel özellikler bu mücadelede veya cinsel rekabette canlıya avantaj sağlar ve bu avantajlar tüm popülasyona yayılabilir.
4. Seçim ve kalıtımın zaman içindeki kümülatif etkileri yeni türlerin ortaya çıkmasını ve diğerlerinin ortadan kalkmasını açıklar.

3. Nietzsche, Güç İstenci ve Üstinsan

Güç istenci kavramı, Nietzsche felsefesinde önemli bir yer tutmaktadır. Nietzsche'ye (2010a, s. 651) göre *güç istenci*, dünyada var olan yegâne şeydir. İçinde yaşanılan dünya başı ve sonu olmayan, büyümeyen veya

küçülmeyen, kendini genişletmeyen sadece dönüştüren bir güç büyüklüğüdür. Bu güç, devasa miktarda ama aynı zamanda sınırlıdır. Gücün miktarı, dünyanın bir yerinde artarken bir başka noktasında azaldığından dolayı hiç değişmez. Bu artış ve azalışlar, birbirini takip eden döngüsel bir süreçtir. O halde dünya, güç merkezlerinin güç mücadelelerinin sürüp gittiği bir yüzeydir.

Güç peşinde koşmak, gücü istemek ya da güç için mücadele etmek sonradan edinilen bir şey değildir (Soysal, 2008, s. 128). *Güç istenci*, güç merkezlerinin özünde vardır. Dünyadaki tüm varlıklar, tekil olarak bir güç merkezidir. Bir güç merkezi gücünü, yakınındaki güç merkezlerini özümseyerek, sahiplenerek ve onlara egemen olarak arttırmaktadır. Bu amacından dolayı güç merkezleri ittifaklar kurabilmektedir. Ancak ittifaklar, homojen yapılar değildir. Çünkü ittifak içerisindeki bileşenler de kendi içlerinde bir güç mücadelesini sürdürmeye devam etmektedir (Soysal, 2020, s. 34).

Güç merkezleri, etki alanlarını arttırabilmek için başka güç merkezleriyle mücadele etmektedir. Nietzsche (2010a), "bir güç miktarı, ürettiği etki ve direniş gösterdiği etkiyle tanımlanır ... Temelde şiddet istenci ve kendini şiddete karşı koruma istencidir. Kendini koruma değil." derken her bir güç odağının bir başkası üzerinde etkileri olduğunu ve dünyada var olan esas eğilimin ise güç merkezleri arasındaki şiddet-direnç ilişkisiyle tanımlanabileceğini söylemektedir (s. 407). Bu ilişki, güç merkezlerinin güç miktarlarına göre belirlenmektedir. Her merkezin güç miktarı birbirinden farklı olduğu için birbirleri üzerinde bırakacakları etki de farklılık göstermektedir. Bir güç merkezi hem başka merkezlere yaptığı etkinin hem de diğer merkezlerin kendisi üzerinde bıraktığı etkinin toplamıdır (Soysal, 2020, s. 36-37).

Darwin'ın *varoluş mücadelesi* olarak adlandırdığı olguyu, Nietzsche *kendini-koruma içgüdü* olarak tanımlayıp eleştirmiştir. Evrim teorisine göre bir canlının yaşadığı ortama uyum sağlaması, onun kendi varlığını ve neslini devam ettirmeye yönelik korumacı bir reflekstir. Evrim teorisinde canlının doğaya uyum göstermesi, dış etmenlere bağlıdır. Bir başka ifadeyle, evrimde canlının aktif olduğu bir uyum süreci söz konusu değildir. Evrim teorisinde tüm canlılar, doğanın kanunlarına uymak zorundadır. Yani canlılar, değişim ve ilerleme olgusu karşısında pasiftirler. Nietzsche için ise uyum, güç istenci ile mümkün olabilmektedir. Gücü istemek, aktif bir eylemdir. Nietzsche (2010a) için ise *aktif*, "güce uzanmak" demektir (s. 417). Yani Nietzsche, bir canlının çevresine pasif olarak uyum sağladığı fikrine katılmamaktadır. Soysal'a (2020, s.77) göre, eğer canlılar, kendini-koruma içgüdüleriyle uyum sağlayacak ve hayatta kalacaklar ise o zaman daha güçlü olmanın ya da gücünü arttırmak istemenin bir amacı da kalmayacaktır. Çünkü Nietzsche için mücadele, hayatta kalmak için değil; güç için verilmektedir. Dolayısıyla Nietzsche için Darwinci evrim teorisinin önemseydiği *kendini-koruma içgüdü*, bir öncelik değil; güç artırma çabasının bir sonucudur (Nietzsche, 2010a, s.407). Bundan dolayı güç merkezleri, güçlerini arttırmak adına kendi varlıklarını tehlikeye atabilme cesaretini göstermektedir. Nietzsche (1974) bu durumu "kendini koruma arzusu, bir sıkıntı durumunun, gücün genişlemesini amaçlayan ve bunun için kendini korumayı sıklıkla riske atan ve hatta feda eden yaşamın gerçekten temel içgüdüünün bir sınırlamasının belirtisidir"(s. 291-292) şeklinde ifade etmiştir.

Güç istenci ile *keyif* arasındaki ilişkiye değinen Nietzsche (2010a), keyif hissini güç duygusunun bir semptomu olduğunu söylemektedir: "Keyif için çaba gösterilmez: Ne var ki keyif, çaba gösterilen şeye ulaşıldığında meydana gelmektedir: Keyif tamamlayıcıdır. Keyif güdü değildir" (s. 439). Yani keyif, güç arttıkça organizmada meydana gelen bir yükseliş ifade etmektedir. Dolayısıyla keyifsizlik de güç kaybıyla ilişkilidir. Nietzsche için keyifsizlik, güç artışı için bir sebeptir. Bir organizma güç artışı sağlamak için bir eylemde bulunduğu ve direnç ile karşılaştığında keyifsizlik hali ortaya çıkmaktadır. Amaç, bu direnişin üstesinden gelmektir. Keyifsizlik, bir motivasyon kaynağıdır ve amaca ulaşıldığında yerini keyif hissine bırakmaktadır.

Acıma duygusu ise Nietzsche'nin felsefesinde bir başka öneme sahiptir. *Deccal: Hristiyanlığa Lanet* isimli eserinde Nietzsche (2017), bu duygunun insanın üstinsan olabilmesinin önünde bir engel olduğunu savunmaktadır. İnsanlık, Hristiyan ahlakının dayatmış olduğu erdemlerden kurtulmalıdır. Kurtuluş ancak Tanrının ölmesiyle mümkündür ve "Tanrı, insanlara olan acıması yüzünden ölmüştür"(Nietzsche, 2010c, s.103). Acıma, insanlarda empatiyi tetikleyen, onları birbirlerine yaklaştıran bir duygudur. Bundan dolayı acıma, yaygın olarak, insanlığın bir erdemi olarak kabul edilmektedir. Ancak Nietzsche'ye göre acıma, bir erdem değildir. Her soylu ahlakta zayıflık olarak görünen bir duygudur. Çünkü acıma, çöküntü verici ve bulaşıcıdır. Hatta acıma, Nietzsche'nin gelişmenin yasası olarak nitelendirdiği doğal seçilimin gücünü etkisiz kılacak kadar tehlikelidir: "Bu çöküntü verici ve bulaşıcı içgüdü, yaşamın ayakta durmaya ve değer-yükselişine yönelik içgüdülerini çeler, siler, etkisiz kılar: Böylelikle sefillerin koruyucusu olduğu kadar sefaletin çoğaltıcısı olarak da decadence'in yükselişinin temel bir gericidir." (Nietzsche, 2017, s. 19).

Nietzsche'nin bu görüşleri, onun Darwin ile ayrıştığı noktalardan biri olan ahlak anlayışlarındaki farklılığı oluşturmaktadır. Nietzsche, ahlak anlayışını iki başlık tanımlamaktadır. Bunlar *efendi ahlakı* ve *köle*

ahlakı'dır. Efendi ahlakı, toplumun asil kesiminin sahip olduğu ahlaktır. Onlar için bireysel çıkar ön plandadır. Bir şey, menfaatler ile çatışıyorsa kötüdür. Yalan söyleyen, korkak, ufak yararlar düşünen, yılışıklar ve dalkavuklar efendi ahlakında küçük görülürken; sert ve haşin şeylere saygı gösterilmektedir. *Köle ahlakı* ise yarar ahlakıdır. Bu ahlaka sahip olanlar için acıma, yardımseverlik, sabır, alçakgönüllülük, dost övücülük ve çalışkanlık gibi kavramlar değerlidir. Köle ahlakına sahip kimseler kötüdürler ve asillerden nefret etmektedirler (Nietzsche, 2015, s. 192-193). Darwin için ise ahlak, *doğal seçim* ile ortaya çıkan toplumsal motivasyon ve reflekslerle ilgilidir. *Kendini-koruma içgüdü*sü, *doğal seçim* ve onun getirdiği ahlak anlayışının bir ürünüdür. Ancak acıma duygusu Nietzsche'nin ahlak anlayışı içinde ele alındığında Darwin'in en uyumlular hayatta kalır önermesinin aksini işaret etmektedir. Nietzsche'ye göre hayatta kalanlar en az uyum gösterenler ve zayıflardır. Nietzsche'ye (2011, s. 83) göre Darwin, evrim teorisini güçlülere önceleyerek oluşturmuştur. Bunu yaparken de tin'i göz ardı etmiştir. Tinsel güç ise özen, sabır, hile, ikiyüzlülük, büyük bir özegemenlik, denge ve canlının kendini korumaya özgü çevreye uyma girişimidir. Gücsüzlerde daha fazla tinsel güç vardır. Onlar, nicelik olarak güçlülerden daha büyük ve kurnazdırlar. Gücsüzlerin güçlülere üstün gelmesinde Fransız Devrimi'ni örnek olarak veren Nietzsche (2010a, s.547), devrimin bir *eşit insanlar idealinin* sonucu olduğunu, devrimle birlikte toplumdaki tüm sınıfların kanlarının birbirine karıştığını, yıllar içinde ırkı meydana getiren özelliklerin yok olacağını söyleyerek bu sürecin sonunda toplumun imtiyazlı kesimine yönelik doğacak bir nefret dalgasından bahsetmektedir. Bu nefrete direnemeyenler teslim olurken, geri kalanlar da nefretin kaynağı olan ayaktakımı kitleleri pohpohlayarak iş birliği yapacaktır. Nietzsche, nefrete maruz kalan toplumun seçkin kesimini *özgür tinli*, ayaktakımını ise *bağlı tinli* olarak tanımlamaktadır. *Bağlı tin*, ahlaka ve geleneklere dayalıyken, *özgür tin* bu alanlardan kendini soyutlamış olanlara aittir. *Özgür tinliler* güç kazandıkça *bağlı tinlilerin* nefretini kazanacaklardır. Bu da şiddeti doğuracaktır. Nietzsche (2009), "özgür tinli, geleneği yanına alan ve eylemleri için bir neden göstermeye gerek duymayan birisiyle karşılaştırıldığında her zaman zayıftır" (s. 167) diyerek özgür tinlilerin korunması gerektiğini vurgulamıştır. Bunu başarmanın yolu ise doğa gibi kötü ve acımasız olmaktan geçmektedir (Nietzsche, 2009, s. 168). Nietzsche, insanlığın gelişiminde özgür tinlilerin ahlakının üstünlüğüne inanmaktadır. Bu ahlak, *efendi ahlakı*dır.

Güç istenci, insanın doğasını anlamak adına önemlidir. Çünkü güç istenci, Hristiyan ahlakının neden olduğu çöküşün ötesine geçebilmiş, Tanrı'nın ölümüyle birlikte onun yerini alabilecek üstinsan'a erişmek için elde tutulan doğal bir silahtır. Nietzsche'ye (2017) göre insanın gelişim evresi üç aşamadan oluşmaktadır. Bunlar: *Sürü insanı*, *özgür insan* ve *üstinsan*.

Sürü insanı, kendi iradesini yok sayarak onu bir başkasının inisiyatifine bırakmış ve dolayısıyla özgürlüğünden vazgeçmiş kişidir. Özgürlük ise dışarıdan dayatılan değil; kişinin kendisinin inşa ettiği değerler ve bu değerlere göre sürdürdüğü yaşam biçimidir. Bu çerçevede kişilerin oluşturduğu ve içinde yaşadığı toplumlar ön plana çıkmaktadır. Sürü insanının içinde bulunduğu bir yanılığa vardır: Manipüle edilmiş olmanın farkına varamamak. Düşünüşte ve davranışta özgür olduğunu sanan sürü insanının bu yanılışı, Nietzsche'ye (2010a) göre bir hastalıktır ve bu hastalık grup olarak hareket edildiğinde belirginleşmektedir: "Kendi içinde sürü hayvanı hasta değildir, hatta paha biçilmezdir. Ama kendini yönetebilecek beceriye sahip olmadığı için bir çobana ihtiyacı vardır. Rahipler bunu anlar" (s. 203). Toplum içinde saygınlık, kurallara en çok uyana atfedildiğinden dolayı sürü insanı için kural, emir ve yasaklar önemlidir. Nietzsche (2010a), "emir vermesini bilenler, itaat etmek zorunda olanları bulur" diyerek bu yaptırımların amacının itaatin sağlanması olduğunu belirtmektedir (s. 109). Sürü insanı, itaat etmeye zoraki değil, gönüllü katılım sağlayandır. İtaat ettikçe rahat edendir. Sürü insanının ahlakı ve değerleri, onu nihilizme sürükleyerek hayatı anlamsızlaştırmaktadır. Bu durumdan ancak üstinsanın değerler yaratmasıyla çıkılabilir ama üstinsan olabilmek için önce özgür insan olmak gereklidir.

Özgür insan olabilmek için önce özgür olmak gerekmektedir. Özgürlük ise sürü insanının, üstinsan oluş sürecinde aranmalıdır. Nietzsche'nin *ruhun üç değişimi* olarak bahsettiği deve, aslan ve çocuk metaforları bu özgürleşme sürecini açıklamaktadır. İlk aşama olan deve, sürü insanıdır. Deve, çölde ilerlerken "... aslanlaşır. Hür olmak ve kendi çölüne egemen olmak ister" (Nietzsche, 2010b). Aslan, özgür insandır. Efendisinin *sen yapmalısın* söylemine karşı çıkan aslanlaşmış deve ya da aslanlaşmış ruh için özgürlük, *ben isterim* ile ifadesini bulmaktadır. Ancak yeni değerlerin yaratımı bu aşamada da mümkün değildir. Bunun için aslanın *çocuk'a* (üstinsan) dönüşmesi gerekmektedir. Çünkü "çocuk bir günahsızlık, temizlik ve unutturmadır. Bir yeni başlama, bir oyun, kendiliğinden yuvarlanan bir tekerlek, bir ilk hareket ve kutsal bir 'evet'tir" (Nietzsche, 2010b). O halde özgür olmak, her şeyden önce *istemek* demektir.

Nietzsche'nin *özgür insanı*, nihilizm ile tanımını bulmaktadır. Onun nihilizm ve insana yönelik tespitlerinin sembolü *Tanrı öldü* ifadesidir. Tanrı, insanın aşması gereken değerlerin önündeki bir engeldir. Tanrı'nın ölümünü fark etmeyen insanlar *decadence* (yozlaşma) içindedir ve bundan dolayı Avrupa'ya nihilizm egemen olmaya başlamıştır (Merkit, 2021). Sürü insanı ile üstinsan arasındaki ara evre olan nihilizmde,

sürü insanının dünyayı anlamlandırmada kullandığı ve peşinen kabul ettiği değer ve inançlar değerini kaybetmeye başlamıştır. Çünkü nihilizm, en yüksek değerlerin kendini değersizleştirdiği, amaçların kaybolduğu ve soruların nedenlerinin bilinemediği durumdur (Coşar, 2009, s. 11). Böyle bir ortamda anlam ortadan kaybolmuştur. Sürü insanı, kaybolan anlamı mevcut değerleriyle yerine koymaya çalıştıkça gerçeklikten kopacaktır. Bu kopuş, hayal kırıklığını doğuracak ve en sonunda sürü insanı, içinde bulunduğu yanılığın farkına varacaktır. İşte Nietzsche'nin hastalıklı olarak tanımladığı evre, yani nihilizm, budur ve aşılması gerekmektedir. Nietzsche'ye (2010a, s. 37) göre nihilizm, *pasif nihilizm* ve *aktif nihilizm* olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. *Pasif nihilizm*, içinde bulunulan koşulların çarpıklığının ilk farkına varıldığı, öğretilen tüm değerlerin anlamsızlaştığı evredir. *Aktif nihilizm* ise kişinin pasif nihilist evredeki bilinçliliğine isyan ederek onu aşmaya çalıştığı evre olarak tanımlanabilir. İnsanların pek azı aktif nihilist evreye geçebilmektedir.

Nietzsche'nin insan hakkındaki düşüncelerinin zirve noktası *üstinsan* kavramıdır. *Üstinsan*, Tanrı'nın ölümü ile ortaya çıkabilecek, tanrısal nitelikler ile donanmış; kendisini insanlığın kurtarıcısı olarak sunan bir peygamber gibidir. Tanrının ortadan kaybolduğu ve üstinsanın ortaya çıktığı koşulları, verili değerlerin eleştirisi olarak kabul etmek gerekmektedir. Bu bağlamda üstinsan, hayatı olduğu gibi kabul etmiş ama özgür insan gibi verili değerlere karşı çıkmış, değerlerini yeniden inşa etmiş, iradesini özgürce kullanabilen kişi demektir. Nietzsche'ye (2010b) göre üstinsan, dünyanın anlamıdır: "İradeniz demelidir ki: 'İnsanüstü dünyanın, yaşamın anlamı olmalı'".

Nietzsche, erekselci (teleolojik) bir düşünce yapısına sahip olmadığından dolayı, üstinsan da insanların çeşitli aşamalardan geçerek erişebileceği zorunlu olarak varılması gereken bir son durak değildir. Nietzsche'nin kategorize ettiği insanların hepsi birer tercihten ibarettir. Sürü insanı olarak kalmak isteyenler konumunda sabit bir şekilde durabilir. Nihilizm içindeki özgür insanların ise üstinsana erişmeleri geçmeleri gereken aşamalar vardır. Nietzsche'ye (2005) göre yaşamın asıl amacı "yaşamın sürdürülmesinde değil, ama yükseltilmesindedir" (s. 18).

Buraya kadar Nietzsche ve Darwin'in teorileri bu çalışmanın kapsamı dahilinde açıklanmaya çalışılmıştır. Özetlendiği haliyle Nietzsche ve Darwin arasındaki benzerlikler ve farklılıklar belirgin duruma gelmiştir denilebilir. Benzerlikleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

1. Canlılar dünyasında varoluş mücadelesi vardır
2. Canlılar değişmektedir
3. Hem Nietzsche hem de Darwin verili ahlak anlayışına karşıdırlar

Darwin ve Nietzsche'nin ayrı düştüğü noktalar ise yukarıda listelenen benzerliklerine ulaşma yöntemlerinde ve açıklamalarında gizlidir. Darwin için varoluş mücadelesi, evrimin bir gerekliliği; Nietzsche için bu, güç istencidir. Darwin, canlıların doğaya uyumundan hareketle kendini-koruma içgüdüsünü ön plana çıkarırken; Nietzsche için canlılar güçlerini arttırmak için hayatını feda etmek de dahil olmak üzere her türlü riski üstlenebilmektedir. Kısacası, her iki düşünürün yaşamı evrimsel bir bakış açısıyla ele alması onları birbirine yakınlaştırmış gibi görünse de öncelikle noktalar aralarındaki ayrımı net bir şekilde ortaya koymaktadır.

3. Yöntem

Bu çalışma, Charles Darwin'in evrim teorisi üzerine temellenen sosyal Darwinizm yaklaşımı ile Friedrich Nietzsche'nin güç istenci kavramı üzerinden Snowpiercer (2013) adlı filminin analizini amaçlamaktadır. Snowpiercer (2013), Darwin ve Nietzsche'nin görüşlerinin tartışılacağı elverişli bir yüzey olmasından dolayı bu çalışmanın örnekleme olarak seçilmiştir. Film, her iki düşünürün ortaya attığı ve bu çalışmanın kuramsal altyapısında vurgulanan kavramlar üzerinden okunacaktır. Bu kavramlar şunlardır: Varoluş mücadelesi, en uyumlular hayatta kalır, güç istenci, sürü insanı, özgür insan ve üstinsan.

Bu çalışmanın yöntemi, nitel içerik analizidir. İçerik analizi, metinlerden kullanım bağlamlarına yönelik tekrarlanabilir ve geçerli çıkarımlar yapmaya yönelik bir araştırma tekniğidir (Krippendorff, 2018, s. 24). İçerik analizi video, radyo yayını, gazete, resim, poster, reklam ve müzik gibi her türlü görsel-işitsel malzemeye; anket ve mülakat gibi veri toplama tekniklerine uygulanabilir. Çünkü bu alanların her biri, karşı tarafa ulaşması için kodlanmış bir mesaj taşımaktadır. O halde içerik analizi, ele alınacak malzemenin sadece fiziksel yönüyle değil, aynı zamanda taşıdığı anlam ile de ilgilenmektedir (Mayring, 2014). İçerik analizinde toplanan veriler tanımlanırken, verilerin içerisinde saklanan gerçekler ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 227).

Bu çalışmanın ana sorusunu *Snowpiercer*, Sosyal Darwinizm ya da güç istenci kavramlarıyla okunabilir mi? sorusu oluşturmaktadır. Bu kapsamda cevap aranacak alt sorular aşağıda belirtilmiştir:

1. Filmde Nietzsche'nin insan tiplerine uygun temsiller var mıdır?
2. Karakterleri harekete geçiren motivasyonun kaynağı nedir?

4. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde yönetmenliğini Bong Joon Ho'nun yaptığı *Snowpiercer* (2013) filminin Sosyal Darwinizm ve güç istenci kavramlarına yönelik yapılan analizden elde edilen bulgulara yer verilecektir.

4.1. Filmin konusu

Küresel ısınmayı engellemek için birçok ülke, atmosfere CW-7 adı verilen bir kimyasal gaz yayar. Gaz, dünyanın ısı dengesini bozarak buzul çağını başlatır ve tüm hayvan türleri ve insanlığın büyük çoğunluğu yok olur. Bir girişimci olan Joseph Wilford tarafından tasarlanan ve adına ebedi lokomotif denilen bir tren, içinde hayatta kalmayı başaran yolcuları ile durmaksızın dünyanın çevresini döner. Tren, lokomotiften kuyruk bölümüne kadar olan vagonlarda farklı sosyo-ekonomik sınıflara ait insanları taşır. Kuyruk bölümü karanlık, dağınık, pis ve kalabalıktır; ön taraflar renkli, az nüfuslu ve birçok konfor öğesine sahip mekanlardır. Bu mekanlarda birinci sınıf bilet alan yolcular gece kulübü, suşi restoranı, akvaryum, meyve bahçeleri, sauna gibi lüks imkanlara sahiptir. Kuyruk bölümü yolcuları ise böceklerden üretilen protein barlar ile beslenir ve Wilford'un kanunlarına uymadıklarında şiddetle cezalandırılır. Filmin protagonisti Curtis Everett de kuyruk bölümündeki yolculardan biridir ve yoksulların bir ayaklanma başlatması gerektiğine inanır. Curtis, daha önceki isyanların başarısız olmasının nedenini ilerleyişin lokomotifte son bulmamasına bağlar. Yeni başlatacağı isyanın başarılı olabilmesi için lokomotive ulaşip Wilford'u ve kendilerine zorluk çıkaran diğer seçkinleri öldürmekten geçtiğini düşünür. İsyanı başlatan Curtis ve arkadaşları ilerledikçe karşılarına tren yönetiminin gönderdiği askerler çıkar. Yaşanan çatışmalarda her iki taraftan da insanlar hayatını kaybeder. Curtis, lokomotive ulaşip Wilford ile görüşür. Curtis'in ilerlemesinde ona yardım eden Namgoong Minsoo ve kızı Yona ise buzların erimeye başladığını fark eder ve dışarıda yeniden hayat olabileceği umuduyla trenin dışı açılan kapısını patlayıcı ile patlatır. Patlamanın etkisiyle tren raylardan çıkar. Curtis, Wilford ve Minsoo dahil birçok kişi hayatını kaybeder. Sadece Yona ve bir çocuk hayatta kalır. Dışarıya çıkan Yona, bir kutup ayısı ile karşılaşır ve film biter.

4.2. Sosyal Darwinizm'e yönelik bulgular

Film, bir dış sesin verdiği bilgiler ile başlamaktadır. Bu bilgilerden biri trene binen değerli azınlık, insanlığın son hayatta kalanlarıydı cümlesi ile ifade edilmektedir. Hayatta kalanlar, doğanın acımasız koşullarında kendilerini hayatta tutmayı sağlayacak fiziksel güce, uyuma ve stratejik yeteneğe sahip olanlardır. Wilford'un *ebedi treni* inşa etmesi stratejik bir güç gösterisidir aynı zamanda buzullarla kaplı bir dünyaya uyum gösterme yeteneğidir. Bu değerli azınlığı değerli kılan şey, onların var olma mücadelesinden başarıyla çıkmış olmalarıdır. Ancak doğaya karşı kazanılmış olan var olma mücadelesi, tren içerisinde insanlar arasında devam etmektedir. Tren, dünyanın ve doğanın bir modelidir. Canlıların varoluş mücadelesi hem bir türün kendi üyelerine hem de başka türlere karşı verilmektedir. Varoluş mücadelesi, gıdaya erişimlerdeki kısıtlılıktan dolayı kuyruk bölümü yolcuları için sert geçmektedir. Hayatta kalabilmek için kendi içlerinde bir mücadele söz konusudur. Bu mücadeleyi Namgoong Minsoo'yla konuşmasında Curtis anlatmaktadır:

Curtis: Trene ilk bindiğimizde donarak ölmedik ama şükredecek vaktimiz de yoktu. Wilford'un askerleri gelip her şeyimizi aldı. Demirden bir kutuda bin kişi vardı. Gıda yok, su yok... Bir ay sonra zayıfları yedik.

Özellikle gıda kaynaklarına erişim ve gıdaların muhafazası çatışmayı doğurmaktadır. Burada Malthus'un nüfus teorisinde bahsettiği ve Darwin'in de evrim teorisinin temeline yerleştirdiği nüfus-gıda denklemi kendini göstermektedir. Filmin birçok sahnesinde gıdaya erişim ile ilgili bulgu bulunmasına rağmen en çarpıcı örnek, filmin sonunda Curtis ile Wilford arasında geçen konuşmada saklıdır:

Wilford: Bu tren ekosisteme çok benzerdir. Dengeyi korumak için çaba sarfetmeliyiz. Hava, su, erzak, nüfus...Daima dengede tutulmalı. En uygun denge için, bazen çözüm için daha radikal kararlar alınmak zorunda kalınacaktır. Nüfusun azaltılması gerektiğinde sert uygulamalar gerekebilir. Gerçek doğal seleksiyon için vaktimiz yok. Bunun olmasını beklersek korkunç derecede kalabalıklaşır açlıktan ölürüz.

Wilford'un en uygun dengenin kurulması için bahsettiği sert uygulamalar savaşlar, çatışmalar ve ihtilallerdir. Şiddet içeren bu toplumsal olaylar, sert ve genel inanış itibarıyla kötü ve onaylanmayan olaylardır. Ancak savaşlar, bir iletişim kurma biçimidir. Nüfusun azalması, savaşların doğal bir sonucudur. Varoluş mücadelesini kaybeden canlıların elenmesi gibi savaşlarda ölenler de bu mücadeleyi kaybedenlerdir. Trendeki düzen göz önüne alındığında Wilford tarafından tasarlanmış, doğal olmayan ama *doğalmış gibi* sunulan bir ekosistem vardır. Nüfus, gıda ve su kaynakları, çeşitli hayvanlar tıpkı Nuh'un gemisi gibi trende yaşamakta ya da var oluş mücadelesi vermektedirler. Tüm bu unsurlar yapay bir ortamdadırlar ve yapay seçim mekanizmasına tabidirler. Wilford, Curtis ile konuşmasında *gerçek doğal seleksiyon için vaktimiz yok* diyerek bilinçli bir şekilde insan türüne müdahale bulunduğunu açıklamıştır.

Filmde trendeki nüfus ve kaynak dengesinin korunması için Wilford tarafından tasarlanan ve kuyruk bölümü yolcularının farkında olmadan doğal aktörleri olduğu isyanlar meydana gelmektedir. İsyanların nedenleri vardır. Newton'un etki-tepki kanunundaki matematikten hareketle, isyanların çıkması da bir etki-tepki ilişkisidir. Wilford, kuyruk bölümü yolcularını kötü yaşam koşullarına mahkûm ederek bir etkiye bulunmaktadır ve karşılık olarak bir tepki, yani isyan ile karşılaşmaktadır. İsyan, Wilford'a yöneldiği an *etki* niteliğini kazanmakta ve Wilford'un tepkisi ile karşılaşmaktadır. Bu döngüyü Gilliam ile birlikte tasarladıklarını Wilford açıklamaktadır:

Wilford: Sıradaki en iyi çözüm, bir özel grubu öldürmek için başka bir özel grup kurmaktır. Zaman zaman, tabiri caizse ortalığı karıştırıyoruz. 7'lerin İsyanı, McGregor Devrimi, Büyük Curtis İhtilali...

Wilford'un kurmuş olduğu yapay ekosistemde denge, yoksul ama tren nüfusunun büyük kısmını oluşturan kuyruk bölümü yolcularının böceklerden üretilen protein çubukları ile beslenmesini; ön vagonlarda yaşayanların ise sağlıklı ve dengeli bir besin çeşitliliğine erişim olanaklarına göre kurulmuştur. Çünkü sağlıklı besin kaynaklarını üretmek maliyetlidir ve dolayısıyla bu kaynaklar kıttır. Örneğin suşi, yılda iki kez servis edilebilmektedir:

Tanya: Neden? Yeterince balık yok mu?

Mason: *Yeterince* bir kriter değildir. *Denge*.

Trende yaşamın tüm unsurları dengede olacak şekilde ayarlanmıştır. İnsanlar için denge, toplumsal düzene bağlanmıştır. İnsanlar, ne kadar yerli yerinde ve işlevselse toplum o kadar dengede ve düzen içerisindedir. Tren, dondurucu havasıyla insanları elemek için hazır bekleyen doğaya karşı bir kurtuluş yeridir. Dolayısıyla bu şartlar altında kimsenin düzeni bozmaması gerekmektedir. Filmde düzen, vagonu kontrol için gelen Wilford'un adamlarına Andrew tarafından fırlatılan ayakkabı ile gösterilmektedir. Vekil Mason, düzenin önemini, *bizi ölümcül soğuktan koruyan tek şey* olarak ifade etmiştir.

4.3. Güç istencine yönelik bulgular

Her film, iki katmandan oluşmaktadır: Görüntü katmanı (biçem) ve anlam katmanı. Snowpiercer'in görüntü katmanı, sosyal Darwinist bir söylemi temsil etmekteyken; anlam katmanına inildiğinde güç istenci kendini göstermektedir. Güç istenci, filmin antagonist ve protagonistinin temel motivasyon kaynağı olarak dikkat çekmektedir. Filmin öyküsünü ilerleten de budur. Wilford, dünyanın buzul çağına gireceğini tahmin eden ve bundan dolayı treni tasarlayan kişidir. Onun bu öngörüsünün ya da girişimciliğinin altında yatan içgüdü, daha güçlü olma arzusudur. Bu güç, fiziksel değil; kitleleri etki altına almayı ve yönetmeyi, rakipleri yenerek *tek* olmayı istemenin, bir şeyi başarmış olmanın ve zekasının üstünlüğünü sergilemek istemenin getirdiği güçtür. Dolayısıyla Wilford, güç istencinin farkında olan kişidir. Curtis için de temel amaç sosyal Darwinist bir anlayış içinde hayatta kalma arzusu değildir. Daha sağlıklı yiyeceklere ve daha ferah bir mekâna kavuşma hayali, başlatacağı isyanı başarıya kavuşturma düşüncesidir. Bu düşüncesini *lokomotifi kontrol edersek dünyayı kontrol ederiz* şeklinde ifade etmektedir. Filmde Curtis'in güç istencini ifade eden iki önemli sahne bulunmaktadır. Bunlardan ilki, savaş sahneleridir. Örneğin, Curtis yaralanan arkadaşı Edgar'a yardım etmek yerine Vekil Mason'u yakalamaya çalışması ve sonuçta Edgar'ın ölümü güç istencini vurgulamaktadır. Yaşam mücadelesinde esas olan kendini-koruma içgüdüğü değil, güç istenci olduğundan dolayı Curtis, tercihini Edgar'ı korumadan yana kullanmamıştır. Curtis için lokomotifte varmak güç istencinin bir sonucudur. İkinci önemli sahne ise lokomotifte Curtis ile Wilford'un konuşmasında yer almaktadır. Wilford, Curtis'in güç istencini şöyle ifade etmektedir:

Wilford: Ben yaşlandım. Yerime geçmeni istiyorum. Hep istediğin şey.

Wilford ve Curtis'in zor koşullarda hayatta kalmaya çalışmalarının nedeni evrim teorisinin öncelendiği gibi kendini-koruma içgüdüğü değil; gücünü arttırma isteğidir (Nietzsche, 2010a, s. 407). Her canlı bir başka canlıya egemen olarak gücünü arttırmak isteyeceği için yaşamını tehlikeye atmaktan çekinmeyecektir.

Curtis ve Wilford birer güç merkezidir. Curtis, daha iyi yaşam koşullarını talep ederken asıl niyeti lokomotif ele geçirmek, Wilford'u öldürmek ve dünyayı kontrol etmektir. Wilford'un gücünü silmeyi ve onun yerine kendi gücünü ikame etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç için kendi hayatını tehlikeye atmaktan çekinmemektedir. Dolayısıyla Curtis'in mücadelesi, bir güç istenci mücadelesidir. Bu mücadelede daha fazla güç için önce gücün bir başka güç merkezine boşalması gereklidir. Filmde yer alan şiddet eylemleri, bu gücün boşalmasını sağlamaktadır. Filmde şiddet, psikolojik ve fiziki olmak üzere iki şekilde ele alınmaktadır. Wilford'un kuyruk bölümü yolcularına uyguladığı tecrit, kötü yaşam koşulları, çocukları zorla ebeveynlerinden ayırmak, kaba kuvvet ve silahlı mücadele gibi uygulamalar şiddetin film içindeki görünümüdür. Wilford, bu eylemleri gücünü koruma adına yapmaktadır. Onun için güç kazanımı, kurmuş olduğu tren ekosisteminin ve dolayısıyla iktidarının devamı etmesi demektir. Nietzsche'nin (2010a, s.441) de dediği gibi "güç toplama istenci yaşam fenomenine, beslenmeye, üremeye, kalıtıma - topluma, devlete, geleneğe, otoriteye özgüdür". Wilford'un güç kazanım süreci, trenin yolculuğuna başlamasının öncesine dayanmaktadır. Trendeki tüm yolcular, doğal felaketten sağ kurtulmayı başarmış olsalar da Wilford'un trenine binmediklerinde buzullarla örtülü dünyada hayatta kalamayacaklarını bilmektedirler. Her iki tarafın yolcuları yaşamak için trendedirler, savaşmak için değil. Ancak yaşamsal kaynakların kıt, güç istencinin yoğun olduğu trende barbarlığa varan savaşlar kaçınılmaz olmaktadır. Wilford, tüm yolcuları kendi gücünü arttırmak ve korumak için kullanmaktadır.

Nietzsche, güç istencini tanımlarken iki duyguya vurgu yapmıştır. Bunlar keyif ve acıma duygularıdır (Nietzsche, 2010a). Güç istenci ile keyif doğru orantılıdır. Güç arttıkça onun bir sonucu olan keyif artmaktadır. Keyifsizlik ise güç artışı için bir nedendir. Filmde keyif duygusu ile ilişkilendirilecek kişi Wilford'tur. Kendine özel bir vagona lüks içinde yaşaması, rahat giyimi ve davranışları Wilford'un keyifli ruh halini yansıttığı söylenebilir. Güç istenci Wilford'un psikolojisine de yansımaktadır. Trendeki herkese hükmedebilmesi onun keyfini arttıran temel durumdur. Curtis ise verili yaşam koşullarından dolayı keyifli bir yaşam sürdüğü söylenemez. Zaten onun bu keyifsizlik hali, daha iyi yaşam koşullarını elde edebilmek için bir isyan başlatmasının nedenidir. Curtis'in aşmış olduğu her zorluk, gücünü artırmasını sağlamaktadır. Ancak filmin sonuna gelindiğinde Curtis'te bir keyif durumundan çok acı, şaşkınlık ve hayal kırıklığı gibi duygudurumları görülmektedir.

Acıma duygusu ise hem doğada hem de sosyal Darwinist düşüncede ilerlemenin önünde bir engeldir. Acıma, Nietzsche için de gücünü arttırma ve üstinsan olma sürecindeki bir engeldir (2017, s.19). Wilford'un kurmuş olduğu ekosistemde insanlar, tren biletlerine göre birinci sınıf, ekonomi ve beleşçiler olmak üzere üç sınıfa ayrılmıştır. Beleşçi olarak tanımlanan kuyruk bölümü yolcularına uygulanan tecrit ve empatiden yoksun politikada acıma duygusu görülmez. Ölmesi gerekenler ölür, sefalet altında yaşamaları gerekiyorsa yaşanmalıdır. Tüm bu olması gerekenler dengenin sürdürülmesi içindir. Wilford'un Curtis ile yaptığı görüşmede ifade ettikleri, düzenin sağlanmasında acıma duygusuyla hareket edilemeyeceğini göstermektedir:

Wilford: Şunlara bak! İnsanlar hep böyledir. Biliyorsun, daha önce de gördün.
Tuhaf ve zavallılar değil mi? Onları kendinden koruyabilirsin.

Filmde Nietzsche'nin belirlediği insan tiplerine uygun karakterler bulunmaktadır. Hem kuyruk bölümü yolcuları hem de ön bölüm yolcularının büyük çoğunluğu sürü insanı olarak dikkat çekmektedir. Bu insan tipini filmde yönlendiren iki kişi vardır: Wilford ve Gilliam.

Gilliam, ilerlemiş yaşı ve bilge kişiliği ile trende saygı gören biridir. Bir perde ile vagonun geri kalanından ayrılmış bir bölmede yaşamaktadır. Yanı başındaki İsa peygamber figürü, onun manevi kimliğinin bir göstergesidir. Curtis'in akıl hocalığını yapan Gilliam, sık sık isyan planlarını konuşmakta ve ilerleyişin nereye kadar sürmesi gerektiğini belirtmektedir. Onun stratejisi trenin su ve yiyecek kaynağının bulunduğu vagonlara kadar ilerleyip bu yaşamsal kaynaklar üzerinde tam hakimiyet sağlamak ve trenin ön bölümüne karşı bir koz olarak kullanmaktadır. Curtis ise bu stratejinin daha önceki isyanlarda denendiğini ve başarısız olduğunu düşünmektedir. Dolayısıyla daha fazlasına ihtiyaç vardır. O da lokomotif kadar gidip, Wilford'u öldürmektir. Gilliam, Curtis'in bu planını şaşkınlıkla karşılamıştır çünkü Wilford kendisinin yakın dostudur ve onun egemenliğine bir zarar gelmesini istememektedir. Onu bu düşünceye iten şey, korkudur. Wilford'un egemenliği ya da gücü azaldığında ya da tümüyle yok edildiğinde kendisinin de gücünün azalacağı hayalinin korkusunu hissetmektedir. Gilliam, trenin kuyruk bölümü nüfusunu yöneten biri olmasına rağmen, yaşam şartlarını içselleştirmiş, kendi varlığını ötekinin varlığına bağlamış bir sürü insanıdır. Kitleleri yönlendiren ana güç, Wilford'tur. *Ebedi trenin* tasarlayıcı olan Wilford'un görünen amacı tren ekosisteminin devam etmesidir. Buzul çağını başlatan CW-7 gazının salınımından önce yeryüzünde canlılar aleminde nasıl bir denge varsa aynı dengenin tren içinde de devamı söz konusudur. Wilford bu dengeyi sürdürmeyi başarmıştır. Bunu da sürü ahlakına sahip olmayarak, üstinsan ve özgür tinli olarak gerçekleştirmiştir.

Wilford dışında kalan tüm yolcular, Curtis hariç, sürü insanı kategorisine girmektedir. Sürü insanlarına çarpıcı örnek vekil Mason ve kuyruk bölümü yolcuları için protein çubuklarını pişiren Paul verilebilir. Nietzsche'ye göre sürü insanı, içinde bulunduğu yaşam koşullarından şikâyet etmeyen kişidir. Curtis ve arkadaşları isyana başlayıp ön vagonlara doğru ilerlemeye başladıklarında Paul'a da kendilerine katılmaları teklifinde bulunulmaktadır. Ancak hayatından memnun olan Paul, bu teklifi reddetmektedir:

Paul: Demek ön bölüme gidiyorsunuz ama olmaz dostum. Benim yerim burası.

Ön bölüm yolcusu olan ve trenin yönetim kadrosunda bulunan Vekil Mason da yaşam koşullarından dolayı mutludur. Trendeki hiyerarşinin ve bu hiyerarşinin inanç dinamiklerini sürekli canlı tutmaya çalışan Mason, kuyruk bölümü yolcularına Wilford'u öven, sistemdeki yerlerinin ilahi bir konumda olduğunu öğütleyen vaazlar vermektedir. Bu davranış ve söylemleriyle Mason, ön bölüm yolcularından biri olmasına rağmen, sürü insanı kategorisine girmektedir.

Mason: Lokomotif kutsaldır, Wilford ilahidir. Wilford merhametlidir.

Üstinsan, filmde Wilford ile betimlenmiştir. Her şeyden önce Wilford, yaşamı tüm gerçekliğiyle kabul etmiştir. Yaşamın gerçekliği doğa kanunlarıdır, ekosistemdir. Nasıl ki doğanın eşitsizliklerden ve dengesizliklerden ibaret bir *dengesi* vardır, aynı denge toplumlar için de geçerlidir. Doğadaki hayvanlar, hayatta kalabilmek için sert ve acımasız olmak zorundadır. Wilford, bu özellikleri tasarlamış olduğu trende de devam ettirmektedir. İnsanların sınıflara ayrılması; kimilerinin iyi, kimilerinin ise kötü koşullarda yaşaması; kimilerinin gıda kaynaklarına erişemediğinden kimilerinin ise çıkan çatışmalarda ölmesi acı verici olarak düşünülse de bu, varoluş mücadelesinin toplumsal düzlemidir. Kuyruk bölümü yolcularının bu *denge*siz dengeyi kabul etmemesi, Wilford'un sosyal Darwinist politikalarını değiştirmemektedir. Herkesin, vagon vagon sınıflara ayrıldığı düzen ve yürütülen politika, Wilford'un değerlerinin somutlaşmasıdır. Acıma duygusunun köle ahlakı ile ilişkilendirilmesinden hareketle Wilford'un herhangi bir acıma duygusuna sahip olmaması da onun üstinsan olarak görülmesinin nedenlerinden biridir. Kısacası, Wilford, başkalarının çıkarlarını düşünmeksizin iradesini özgürce kullanmaktadır.

Wilford: Bak Curtis! Kapının ardında, bölümler arasında hep olmaları gereken yerde ve hep olacakları yerdeler ... ve şimdi insanların sayısı tam olarak gerektiği kadar. Hepsi doğru yerlerinde ... Tren dünyadır, insanlık da biziz. Artık insanlığa liderlik etmek için kutsal bir görevin var. Sen olmazsan Curtis, insanlık yok olur. Liderleri olmadan insanların neler yaptığını gördün. Yakıp yok ederler.

Wilford'un yukarıda alıntılanan sözlerinde yer alan "kutsal görev", üstinsanın iradesi, egemenliği ve değiştirici gücüdür. İnsanlığın yok oluşu, decadence'dır. Üstinsan, insanlığı bu çöküşten kurtaracak insan tipidir. Onun değerleri, yaşama anlam katan tinlerdir.

5. Sonuç

Snowpiercer, buzul çağına girmiş bir dünyada seçkin bir insan grubunun *ebedi tren* adı verilen bir trende hayatta kalma mücadelesini ele almaktadır. Özellikle nüfus ve gıda kaynaklarına yönelik vurgular nedeniyle film, sırtını Malthus'un nüfus teorisine ve evrim teorisine yaslamıştır. Dolayısıyla sosyal Darwinist söylem filmde kendisini hissettirmektedir. Ancak film karakterlerinin eylemleri ve motivasyon noktaları incelendiğinde güç istenci kavramı ön plana çıkmaktadır. *Filmi sosyal Darwinizm ile güç istenci arasında bir yere konumlandırırsak, güç istencine daha yakın olduğunu söylemek mümkündür.*

Karakterlerin eylemlerinin kaynağının hayatta kalma içgüdüsü değil, gücü elde etme arzusu olduğu görülmüştür. Eğer eylemlerin motivasyon noktası hayatta kalma içgüdüsü olsaydı ne Curtis ne de Wilford birbirleri üzerinde bir etkide bulunmazlardı. Herkes, içinde bulunduğu koşullara uyum gösterir ve kendini korumaya çalışırdı. Bu da pasif bir özne anlamına gelmektedir. Ancak tarafların kendilerini koruma içgüdüsüyle hareket etmediği, güçlerini arttırmak için mücadele verdikleri görülmektedir. Kendini-koruma ancak gücün korunması söz konusu olduğunda bahsedilebilir. Wilford'un refleksi bu duruma örnektir.

Nietzsche'nin güç merkezlerinin önceliği güçlerini arttırmaktır yargısı filmde görülmektedir. Çevredeki öteki güç merkezleriyle mücadele etmek ve onları yenerek üzerlerinde egemenlik kurmak güç istencinin doğal sürecidir. Curtis ve Wilford birer güç merkezidir. Curtis, daha iyi yaşam koşullarını talep ederken asıl niyeti lokomotif ele geçirmek, Wilford'u öldürmek ve dünyayı kontrol etmektir. Wilford'un gücünü silmeyi ve onun yerine kendi gücünü ikame etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç için kendi hayatını tehlikeye atmaktan çekinmemektedir. Dolayısıyla Curtis'in mücadelesi, bir güç istenci mücadelesidir. Bir güç merkezi, her

şeyden önce gücünü boşaltmak ister. Burada ise şiddet devreye girmektedir. Bir etkinin varlığı tepkiyi doğurduğu için iki taraf arasında çatışmalar yaşanmaktadır.

Filmde Nietzsche'nin insan tiplerine yönelik temsillere rastlanılmıştır. Nietzsche'nin özgür tinliler olarak ifade ettiği Wilford ve Curtis'tir. Bağlı tinliler ise trende geri kalan herkestir. Nietzsche'ye göre özgür tinliler güçlendikçe bağlı tinlilerin nefretini kazanacaklardır. Filmde güçlü Wilford, Curtis ve arkadaşlarının nefretini kazanmıştır ve Curtis'in şiddetine uğramaktadır. Yaşam koşullarından memnun olan ön bölüm yolcuları ise Curtis güç kazandıkça ona karşı şiddet uygulamaya başlamışlardır. Öğretmenin Curtis'i öldürmek için silah kullanması, gece kulübünde eğlenenlerin şiddete başvurması bunun göstergeleridir. *Özgür tinlilerin korunması gerektiğini söyleyen Nietzsche'nin görüşünden hareketle, Wilford ve Curtis'in kendilerini korumak için şiddeti ve doğa düzenini bir araç olarak kullandığı görülmektedir.* Doğa düzeni, Wilford için, *denge* demektir. Curtis için ise dengesizlik. Curtis, tren içindeki dengeleri bozarak kendi çıkarına uygun yeni bir denge yaratmayı hedeflemektedir. Her iki karakterin bu amaçları düşünüldüğünde kendilerinin bencil ve şiddeti kullanmaktan çekinmeyen kişiler olduklarını söylemek mümkündür. Dolayısıyla Curtis ve Wilford, birer *kültür dehasıdır*. Nietzsche (2009, s.175), kültür dehalarını şiddete başvurup yakıp yıktıkları için şeytan olarak görülse de eylemlerinin sonuçları yeni bir düzen yarattığı için değerli olan kişiler olarak tanımlamıştır. Dolayısıyla şiddet ve savaşlar doğal düzen devamı için gereklidir. Trende isyanların ve savaşların çıkma nedeni budur. Nietzsche'ye (2009) göre "sadece savaşlara değil, en büyük ve en korkunç savaşlara, - yani zaman zaman barbarlığa kapılmaya - gereksinim" vardır (s. 281) ifadesi filmde savaş sahneleriyle betimlenmiştir.

Filmde özgür insan kavramı tartışmalıdır. İlk bakışta Curtis, bu insan tipine giriyor gibi görünse de onun durumu net değildir. Özgür insan olabilmek için özgür isteme ihtiyaç vardır. Özgür insan, kendisine emredilenleri yapan kişi değil; eylemlerini müdahaleden ve manipülasyondan uzak bir şekilde isteyerek yapan kişidir. Verili koşullardaki her bir seçenek, önceden hazırlanmış ve sunulmuş seçeneklerdir. Hangi seçenek tercih edilirse edilsin özgür istemden bahsetmek zordur. Özgür istem, ancak önceden yapılandırılmamış ortamda kişinin iradesini ve zekasını ortaya koyarak gerçekleştirilebilir. Böyle ortamların varlığı da problemlidir. Curtis, Wilford tarafından kurulmuş bir ekosistemin parçasıdır. Wilford tarafından gönderilen mesajların etkisi ve Gilliam'ın yönlendirmeleri sonucu Curtis, içinde isyan ateşini alevlendirmiştir. Bundan önce onun da bir sürü insanı olarak yaşamını sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Onun eylemleri özgür bir *ben* tarafından yapılan eylemler değildir. Eylem ve kararlarında özgür olduğunu düşünen Curtis aslında bir *özgür istem* yanılığası içindedir. Bu haliyle Curtis'in özgür insan olduğu söylenemez. Öte yandan Curtis, diğer yolculardan farklıdır. Onu farklılaştıran şey, yaşam koşullarını yadsınması ve harekete geçmeye hazır olmasıdır. Onun Wilford tarafından isyanı başlatacak kişi olarak seçilmesinin nedeni budur. Bu açıdan düşünüldüğünde Curtis'in nihilizm içinde olduğu söylenebilir ve pasif nihilist olarak tanımlanabilir. Bir başka ifadeyle Curtis, sürü insanından üstinsana geçişin süreci gibidir. Yaşam koşullarına ve kendisine dayatılanlara isyan ederek aktif nihilizme geçişin ilk aşamasını tamamlamasına rağmen Curtis, tam olarak aktif nihilist olarak görülemez. Süreci noktalaması ölümüyle birlikte yarım kalmış ve üstinsan olamamıştır. Nihilizm açısından bakılacak olunursa Curtis, özgür insan olarak görülebilir.

Acıma ve keyif duyguları güç istenci ve üstinsan olmak için Nietzsche'nin üzerinde durduğu iki duygudurumdur. Wilford ve Curtis'in acıma duygusunu hissetmedikleri söylenebilir. Ortada bir isyan vardır ve çıkan çatışmalarda hedefe ulaşabilmek için kayıpların olması normal sonuçtur. Böyle bir atmosferde yaşam savaşından elenenlere acıma duygusuyla yaklaşılmamaktadır. Bu tavır, üstinsanın bir erdemidir. Keyif ise daha çok keyifsizlik hali ile filmde yer almaktadır. Keyifsizlik arttıkça güç elde etme hırsı artmaktadır. Curtis'in yaşam koşulları onu keyifsiz kılmaktadır ve keyifli olabileceği şartlara kavuşma hayalini canlı tuttuğu için bir isyan başlamıştır. Wilford da beklediğinden fazla kayıp verdiği için keyifsizdir. Bu nedenle şiddetin dozunu arttırmıştır. Filmin sonu itibarıyla Curtis'in keyifli olduğu söylenemez. Özellikle Gilliam'ın Wilford ile iş birliği yaptığını öğrenmesi, Curtis'i mevcut değerlerine olan inancını yitirmesine ve nihilizme düşmesine neden olmuştur. Yaşadığı duygu, hayal kırıklıdır. Bu durumuyla Curtis, pasif nihilisttir. Ölüm ise onun aktif nihilist evreye geçişini engellemiştir. Dolayısıyla Curtis, hiçbir zaman üstinsan olamamıştır.

Film, evrim teorisine gönderme yaparak sona ermiştir. Trende doğal seçim değil, yapay seçim söz konusudur. Trendeki ekosistemin devamlılığı için uygulanan yapay seçilimi Wilford, Curtis ile konuşurken *gerçek doğal seçim için vaktimiz yok* diyerek ifade etmiştir. Doğal seçim için Darwin (2017), "... etkisinin her zaman son derece yavaş olacağını kabul ediyorum" demektedir (s.122). Dolayısıyla Wilford'un evrim bu temel mekanizmaları hakkında bilgi sahibi olduğu ve uyguladığı söylenebilir. Dolayısıyla Wilford, trende kurmaya çalıştığı düzen için kendisinin müdahalede bulunarak şekillendireceği yapay seçim sürecini işletmektedir. Bu süreç sadece kuyruk bölümü yolcuları için geçerli değildir. Ön taraf yolcularının yaşam

koşulları da yapay seçim sürecinin bir parçasıdır. Savaşlar yapay seçimin işlemesi için gereklidir. Dolayısıyla yolcuların bir kısmı savaşlarda ölecek elenirken, bir kısmı da konforlu yaşamları sayesinde nesillerini devam ettirmektedir. Bu seçimin sonuçlarına ilişkin filmin bir söylemi yoktur. Lokomotifin yerleştirilen patlayıcının infilak etmesiyle tren, raylardan çıkmış ve sadece Yona ve bir çocuk sağ kalabilmiştir. Lokomotifin kapısını açıp karla kaplı zemine tereddüt ile ilk adımın atılması, insanlığın üremesi ve gelişimi için yeni bir başlangıcın göstergesidir.

Sonuç olarak evrim, doğadaki canlıların hayatta kalabilmek için kendilerini öncelikle sert ve acımasız bir süreçtir. Bir başka ifadeyle zorunlu bencilliktir. Filmde de *ebedi tren* içindeki tüm yolcuların nihai hedefi hayatta kalmaktır. Sosyal Darwinizm'in izleri bu haliyle filmde yer almaktadır. Ancak hayatta kalmak, fizyolojik bir çaba olarak sınırlandırılmamaktadır. Film, bu fizyolojik çabanın ötesinde bir söylemi içinde barındırmaktadır. O da Nietzsche'nin güç istenci kavramı ve ona bağlı olarak insan tipleri temsilidir. Çünkü, trenin koşulları, gıdaya erişim ve daha iyi yaşam için kendi varlığını tehlikeye atmayı gerekli kılmaktadır. Özetle Snowpiercer, sosyal Darwinist ve Nietzscheci okuma ile ele alınabilir. Elde edilen bulgular film karakterlerinin Darwin'den çok Nietzscheci bir felsefeye hareket ettiğini ortaya koymaktadır.

Kaynakça

- Bakırcı, Ç.M. (2018). *Evrım kuramı ve mekanizmaları*. Ginko Bilim.
- Claeys, G. (2000). The "survival of the fittest" and the origin of social Darwinism. *Journal of the History of Ideas*, 61(2), 223-240.
- Coşar, M. (2009). *Nietzsche kavramada yeni bir yol*. ODTÜ Yayıncılık.
- Darwin, C. (2007). *İnsanın türeyişi* (Ö. Ünalın, Çev.). Onur Yayınları.
- Darwin, C. (2017). *Türlerin kökeni*. Alfa Bilim.
- Doğan, A. (2021). *Osmanlı aydınları ve sosyal Darwinizm*. Küre Yayınları.
- Hawkins, M. (1997). *Social Darwinism in European and American thought, 1860-1945*. Cambridge University Press.
- Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: an introduction to its methodology*. SAGE.
- Malthus, T. R. (2017). *Nüfus ilkesi* (Ç. Taşkın, Çev.). Pinhan Yayıncılık.
- Mayring, P. (2014). *Qualitative content analysis: theoretical foundation, basic procedures and software solution*. Klagenfurt. <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/39517>
- Merkit, N. (2021). Nietzsche'nin "son insan"ının ve Cesur Yeni Dünya'nın mutluluk anlayışı üzerine bir değerlendirme. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 179-200.
- Nietzsche, F. (1974). *The gay science* (W. Kaufmann, Çev.). Vintage Books.
- Nietzsche, F. (2005). *Tarihin yaşam için yararı ve yararsızlığı üzerine* (N. Bozkurt, Çev.). Say Yayınları.
- Nietzsche, F. (2009). *İnsanca, pek insanca-1* (M. Tüzel, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Nietzsche, F. (2010a). *Güç istenci* (N. Epçeli, Çev.). Say Yayınları.
- Nietzsche, F. (2010b). *Böyle buyurdu zerdüşt* (K. Ata, Çev.). İlgü Kültür Sanat Yayıncılık.
- Nietzsche, F. (2010c). *Böyle dedi zerdüşt* (G. Sert, Çev.). İlyayayınevi.
- Nietzsche, F. (2011). *Putların alacakaranlığı ya da çekiçle felsefe yapmanın yolları* (İ. Z. Eyuboğlu, Çev.). Say Yayınları.
- Nietzsche, F. (2015). *İyinin ve kötünün ötesinde: Bir gelecek felsefesini açış* (A. İnam, Çev.) Say Yayınları.
- Nietzsche, F. (2017). *Deccal: Hristiyanlığa lanet* (O. Aruoba, Çev.). Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Nietzsche, F. (2020). *Beyond good and evil*. Capstone.
- Russell, B. (2005). *Din ile bilim*. (A. Göktürk, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- Soyal, S. (2008). Güç istenci ve yorum. *Tabula Rasa: Felsefe ve Teoloji*, (23), 126-136.

Soysal, S. (2020). *Nietzsche: Perspektivizm, güç istenci, doğruluk*. Say Yayınları.

Weikart, R. (1998). *Socialist Darwinism: Evolution in German socialist thought from Marx to Bernstein*. International Scholar Publication.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.